

PRISPEVEK K MIKROTOPONOMASTIKI TRŽAŠKE OKOLICE

Zasebne listine openskega mogotca Antona Hrovatina (1803–1887) in novejša gradivo omogočajo pregled čez mikrotoponomastiko neposredne tržaške okolice med Rojanom in Opčinami.

The private documents belonging to Anton Hrovatin from Opčine (1803–1887) and the more recent data provide a view over the microtoponomastics of the surroundings of Trst (Trieste) between Rojan (Roiano) and Opčine (Opicina).

Uvod

Anton Hrovatin po domače Bekárjev (Opčine pri Trstu 1803 — Trst 1887), župnik pri Novem sv. Antonu v Trstu, zadnji kaplan Okoličanskega bataljona, municipalni svetnik, papežev komornik, častni kanonik tržaškega stolnega kapitlja, konzistorialni svetovalec, cesarski svetnik in vitez reda cesarja Franca Jožefa,¹ je bil tudi eden najbogatejših openskih posestnikov. Njegova zemljiška posest je izpričana v vrsti popisov in dokumentov, ki so jih hranili njegovi dediči in so mi trenutno na voljo. V popisih in dokumentih so posamezna zemljišča označena ponajveč z golo katastrsko številko, le poredkoma tudi z ledinskim imenom, vendar sem iz vseh papirjev zbral nekaj deset imen. Premerjava s stanjem takoj po drugi svetovni vojski² nam omogoča ugotovitev, da je približno tretjina teh ledinskih imen izginila iz zavesti in spomina vseh še živih, bodisi da je parcele pogoltnilo mesto, bodisi iz drugih, ne vedno ugotovljivih razlogov. Vsekakor je med ledinskimi imeni, še živimi in že pozabljenimi, dovolj redkosti in zanimivosti, da jih tu predstavimo s poskusom razlage. Študija obsega kritičen opis virov in repertorij imenskih oblik z razlago imen.

Viri

1870 Auszug aus dem Grundbesitzstandhauptbuche und aus der dazu gehöriger Katastralmappe über die in der Gemeinde Vogle und Grossreppen auf Namen des nun sel[igen] Iochan (?) Lobst (?) Grafen v[on] Thurn Besitzer der Herrschaft Duino eingetragenen Grundparzellen s popisom in tlorisom petih parcel in sicer: v občini Vogle (Voglje) 1. Gospodna, Wiese, 2. Globodolni, Wiese mit Holz in 3. Knesiszhe, Wiese, ter dveh v občini Grossreppen (Repen): 1. Ogradiza, Acker in 2. Ogradiza, Wiese s katastrsko številko parcele, površino v oralih in klaftrih ter oznako pripadajočega razreda. Sledi overovitev: Für den richtigen Auszug. K. K. Steueramt Sesanna am 30 Juni 1870 z dvema podpisoma: Schwara . . . in Peter . . . Overovitev prekriva kolek za 50 krajcarjev z letnico 1870. Ob podpisih je še žig: I[MPERIALE] R[EALE] UFF[ICIO] DELLE IMPOSTE IN SESSANA.

1883 Zvezek 19,1 x 25,1 cm, ki so mu bile odtrgane platnice in ki so mu prvi in zadnja

¹Primorski slovenski biografski leksikon I, 547.

²Poleg zemljevida Tržaško ozemlje 1978 sem upošteval pričevanje starih Rojančanov in Opencev, ki sem jih izpraševal o tem l. 1983 in, v posameznih primerih, do 1990.

dva lista raztrgani; na prvih dveh neoštevilčenih straneh je nekaj zapisov v nemščini in italijanščini s težko čitljivo pisavo Antona Hrovatina, naslednji dve neoštevilčeni strani sta prazni, od pete, oštevilčene s št. 1, ki se ponovi na naslednji strani, in na naslednjih 30 straneh, oštevilčenih 2–31, je s kaligrafsko pisavo napisan popis zemljiške posesti Matevža Hrovatina, Antonovega brata. Ker je Matevž umrl 26. 6. 1881, o čemer priča Rodbinsko deblo, ki ga je sestavil Župni urad sv. Jemeja na Opčinah 14. 4. 1903, je popis verjetno nastal pred Matevževo smrtjo. Na koncu popisa sledi še veliko strani z zapisi Antona Hrovatina, ki so pogostoma datirani 1883.

Popis posesti, v italijanščini, uporablja stalno shemo; tu bodi prepisan le opis prvega zemljišča:

Rojano

N[umero] Tav[olare] 685

N[umero] Catas[tale] 1056

Vigna den[omina]t[a] per Staizi Mortesin

Kl[a]ff[ter] quad[rati] 78.75

Possiede

Matteo Hrovatin di Matteo q[uo]n[dam] Lazzaro

Senza Passivi

Verjetno je popis služil Antonu Hrovatinu, ki je po bratovi smrti postal lastnik njegove posesti. V poznejših Antonovih zapisih nisem več srečal nobenega ledinskega imena. Avtor tega popisa je Carlo Bazzanella, gl. o njem niže p. g. »pred 1887«.

1884 *Spričovalo* o kupoprodajni pogodbi za *gmajno Pugled* med prodajalcem Jožefom Hrovatinom, ki se je podpisal s križem, in kupcem Jakobom Hrovatinom iz *Opčin*, priča *Sosizh Jakomo*, napisano *Opčina dne* (prostor za dan je prazen) *Marza 1884*.

1884b *Spričalo* o posojilu za *tiste štir od mene kuplene kose grunta po imenu jasni verh, babenca, rauna in stenašce*, napisano *Opčina 27. malega serpana 1884*; podpisano *Saldato di tutto il mio avere Giovanni Raubar — Malalan Biaggio*.

Pred 1887 V črno platno vezan zvezek 27,7 x 40,3 cm s popisom zemljiške posesti Antona Hrovatina. Na prvi strani s tiskovno gotico ročno posvetilo All' Illustrissimo Reverendissimo Signor Parroco Canonico Monsignor Antonio Hrovatin. Ob spodnjem robu je podpisan Carlo Bazzanella: po pisavi je moč ugotoviti, da je tudi avtor nepodpisanega podpisa posesti Matevža Hrovatina iz l. 1883. Na naslednjem listu je kazalo (Indice) s seznamom parcel v Rojanu (Rojano) in na Opčinah (Opčina) z nekaj ledinskimi imeni. Od naslednjega lista naprej (oštevilčeni so 1–38) sledi popis zemljišč po ti shemi:

*Rojano**Realità Tavolare N 681**N^o Catas[tale]: 1053**Qualità: Bosco denom[inato] Bajardavez in Mortesin**dimensione Kl[a]ft[er] quad[rati]: 923.28**Confini: S[ettentrione] Villa di Opicina**L[evante] 680**M[eridione] 680**P[onente] 682**Possiede**Don Antonio Hrovatin**di Matteo q[uonda]m Lazzaro**In virtù di Scrittura d'Assegnamento 23 agosto 1847, intavolata**sub pres . . . 11 dicembre 1847 N° 26980, Rip[. . ? . .] 27**dicembre 1847, Tomo 4 f[oglio] 271.*

Število ledinskih imen je omejeno. Vsi drugi viri skupaj torej komaj izpopolnjujejo najbogatejši vir iz leta oz. izpred leta 1883.

1900 31/5 1900 Časna Pogodba na Opčinah Kara sta naredila Janez sosič od pokojniga Jerneja sosič št 91. in Katerina Hrovatin št 69. iz tem pogojem Jaz zgorej podpisani prodam svoj grunt imenovano babeca. kari imam od pokojniga očeta (prečrtano: Karini, nad prečrtano ime napisano:) Katerina Hrovatin št 69. za 50 g[o]l[dinarjov] Avstriskaskie (sic) veljave reci Pedeset goldinarjov da oni so gospodarji od zdaj napreji iz tem sklenem in se kontenam pred priči

Kupec Katarina Hrovatin

Prodajalec Sosič Janez

Priča Kristijan Sosič

Priča Franz Vremez

Vse, s podpisi vred, je napisala ista roka: verjetno je to prepis uradne pogodbe.

1914 Rkp. Posnetek / iz zemljiške knjige d. o. / Opčine T. št. 157 in 162. s kolkoma po 1 krono in ovalnim žigom I. R. GUIDIZIO DISTRETTUALE / 21. IV. 14. / TRIESTE v obsegu pole z opisom nekaterih parcel na prvi in drugi strani, tretja in četrta sta nepopisani; na koncu druge strani linearni žig ZEMLJIŠKO-KNJIŽNI URAD / ces. kr. okrajne sodnije za civilne stvari odd. XI. / v Trstu dne 6. junija 1914., okrogli žig CES. KR. OKRAJNO SODIŠČE / ZA CIVILNE STVARI / TRST in nečitljiv podpis.

Tri ledinska imena (pascolo den[omina]to Stenasza, Campo den[omina]to per tam malle Kalle in Pašnik . . . imen[ovan]o pri Ucijakom) so dragocena.

MGI 1868 Umgebung von Trieste nach einem Originale des Generalstabs-Abteilung der 7ten Truppen-Division, photolithografirt im k.k. Militär geografischen Institut, 1868, hrani Državni arhiv v Trstu, sign. Misc. A/460.

TO Tržaško ozemlje, Zemljevid s krajevnimi in ledinskimi imeni in Seznam imen, Ljubljana-Trst, 1978. Zemljevid in seznam mikrotoponimov za današnjo tržaško provinco »je prva tovrstna obdelava slovenskih tal«. »Na pobudo in po zasnovah Zorka Jelinčiča« je publikacijo »pripravil odsek za slovenski jezik pri Narodni in študijski knjižnici v Trstu. Avtorji imenskega dela [so] Robert Petaros, Ksenija Levak in Gojmir Budal«. Uvod govori

o uporabljenih »sodobnih znanstvenih metodah« in omenja strokovno pomoč »pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti in na filozofski fakulteti v Ljubljani«. »Zemljevid ima prvenstveno in poudarjeno študijski pomen. Prišel bo prav kot orientacija in gradivsko oporišče tako jezikoslovcem kot zgodovinarjem in etnografom«.

Kljub tako visokim poroštvom je seznam imen za jezikoslovce komaj uporaben: povsem manjkajo naglasna znamenja (in že to samo dejstvo diskvalificira »znanstveno« delo), poknjižene oblike imen so pogostoma samovoljne in knjiženje ni izvedeno dosledno in s sprejemljivimi merili, premaloštevilne narečne imenske oblike, ki bi morale imeti v znanstvenem delu prvinsko težo, so zapisane brez za jezikoslovca nepogrešljivih ločevalnih znamenj, ki edina lahko posredujejo jasno glasovno podobo imena, namesto redukcijskih samoglasnikov uporabljajo avtorji izključno apostrof (*Proti p'tu'ke*), pri sestavljenih imenih jukstaponirajo poknjiženi in narečni del (kar spet ponazarja pravkar navedeni primer); tudi v nesestavljenih imenih večkrat mešajo narečni in poknjiženi del (v *Luokva*, *Lu'kva* zadeva poskus, posredovati narečno izreko, le prvi samoglasnik oz. dvoglasnik, medtem ko je *kv* knjižni zapis, saj tu izgovarjajo *qu*; fonetični zapis naj bi se glasil *Lúəqua*). Pri stotinah takih nejasnosti in napak se sprašujem, kolikšen je delež SAZU in Filozofske fakultete v Ljubljani. Brez osebnega poznavanja dejanskih narečnih imenskih oblik in brez nove raziskave na terenu je torej *Tržaško ozemlje* prav malo uporabno.

INF Skupina rojanskih in openskih informatorjev, rojenih pretežno v prvih letih našega stoletja, ki jih ne navajam imensko in se jim tu zahvaljujem za dragoceno sodelovanje.

Repertorij

Bábənca: 1883 *pascolo Babenza*; 1884 *babenca*; 1900 *babeca*; TO F5 *Babnica*, *Bab' nca* ob vzhodnem robu Opčin na severni strani bazovske ceste. — Izpeljano iz občnega imena *bábina* (Pleteršnik: 2) die Erbschaft Meg. prim. dedina); to je parcela, podedovana po stari materi oz. po ženski liniji. V tržaški okolici prim. podobno ime *Diédənca* (gl. P. Merku La toponomastica del Comune di Duino-Aurisina, Devin-Nabrežina 1990, str. 31 in 144).

Bajárdavəc: 1883 *bosco Bajardavez*; pred 1887 *bosco Bajardavez in Mortesin*; TO F6 *Bajardovec* v Rojanu med Mortežinom in Potočičem; drugi na Vrdeli; INF pozna ime na *Bajárdah* za kraj pri Vrdeli, znan danes kot *Cascina delle Rose* po imenu tamkajšnjega motela. — Očitno gre za bivše posesti tržaške družine *Baiàrdi*: prvo ime je sestavljeno z dvojnimi obrazilom -ov- (z akanjem -av-) + -əc, drugo je menda istovetno z množinsko priimkovno obliko, pogostno pri toponimih mlajšega izvira.

Blezníce: 1883 *campo, pascolo per Blesnizza, campo, bosco Blesniza, campo Blisniza*; pred 1887 *pascolo, campo, sasso Blesnizza*; TO E5 *Bleznice, Blez'nce* južno od Opčin na severni strani državne ceste 202; INF *Blezníce, u Bleznícah*. — Zaradi izredno omejenega vpliva nemških pisnih konvencij pri pisanju slovenskih imen na Tržaškem skoraj ne pride v poštev razlaga, ki to ime istoveti z občnim imenom *pleznîca*; zaradi naglasa je težko izhajati iz osnove *blèz-*, ki na Primorskem tekmuje z osnovo *blíz-/blíz-* oz. iz prid. *blízen*, ki tekmuje z *blíznji*; slednji je izpričan v toponomastiki, prim. ESSJ I, 28; osamljen primer na Tržaškem narekuje previdnost pri razlagi.

Ceròuc: 1833 *campo, pascolo, bosco Zerouze*; TO D4 *Cerovec, Cerovc* severno od državne ceste 202 ob odcepu proti Vejni; Bekarjeva Netka (r. 1901) pomni, da je oče —

nečak Antona Hrovatina — imel tu posestvo in da je pravil *gremo na Ceróuce*; druga INF me je opozorila na drug mikrotoponim ob vzhodnem robu samih Opčin ob cesti, ki se zahodno od železnice odcepi od proseške ceste in pelje v Repen, na *Ceróuci*, ki ga TO ne pozna. — O pogostnem fitotoponimu in ledinskem imenu *Cerovec* prim. ESSJ I, 62 in SVI I, 102; TO pozna ta mikrotoponim še trikrat (B-C2, D3, C2).

Dolína: 1883 *bosco, campo Dolina per Repen[s]ke Zeste*; morda istovetna s TO F4 *Dolina, D'lina* severno od Prčedola. — O tem pogostnem ledinskem imenu, ki sovpada z občnim imenom, prim. SVI I, 142 s. v. »Dol«; TO pozna še 56 drugih ledinskih imen *Dolina*, samih ali sestavljenih, in 13 množinskih *Doline*, prav tako samih ali sestavljenih.

Dóučič: 1883 *bosco Docizi, campo Dousizi, prato Doucizi*; TO E5 *Dolčič, Doučič* med Opčinami in Openskim vrhom; INF *Dóučič*. — Dvojna manjšalna oblika iz *dól*, sestavljena z obrazilom *-ac* ali *-ak* + *-ič*; prim. SVI I, 132 s. v. »Dol«.

Fřčava njiva: 1883 *campo, bosco Fertschiava Niva, bosco Fertziava Gniva*; TO E5 *Fřčeve njive* na zahodnem robu Begunskega naselja; INF *Fřčeve njive* po vzdevku *Fřč* (prim. *zvoní ta stáremu Fřču*); med vasjo in vojašnicami. — Svojljni pridevnik z *-ov* (z akanjem *-av*) je izpeljan iz vzdevka *Fřč* iz osnove *hrč-* (*hrc-*, *hrk-*) oz. njene narečne dublete *fřč-* (*frc-*, *fřk-*); pahljača pomenskih obrazložitev za tak vzdevek gre od onomatopeje do zoonimov in fitonimov in do prenesenih pomenov, prim. Pleteršnik, vsa gesla s temi osnovami, in ESSJ I, 131 s. v. »fřkati«, 202 s. v. »hrček I«, »hrček II« in 203 s. v. »hkrati«.

Gospódna: 1870 *Wiese in Gemeinde Vogle: Gospodna*; 1883 *Gospodna*; TO 0. — Pridevnik *gospódnji* ima v Pleteršniku dve razlagi: 1) des Herrn (Gottes); 2) Herren-. Čeprav ni izključiti prvega pomena, zakaj zemljišče je bilo v preteklosti lahko lastnina kakega cerkvenega posestnika, se mi zdi bolj sprejemljiv drugi pomen: zemljišče je bilo lahko posest kakega duhovnika. K pridevniku si moramo misliti še samostalnik »njiva«, »senožet« ali podobno. Enako je razlagati TO C3 *Gospodova griža, G'spuđ'va griža*.

Gřgava dolína: Pred 1887 *bosco, campo Ghergava Dolina*; TO 0. — **Gřgava ográda:** 1883 *pascolo, campo Ghergava Ograda*; TO 0. — Obe občni imeni *dolina* in *ograda*, sta izredno pogostni v mikrotoponomastiki tržaške okolice. Svojljni pridevnik z obrazilom *-ov* (*-av*) je istoveten s hišnim imenom *Gřgavi* na Réni sredi starih Opčin. Hipokoristik *Gřga* (Gregorius) je bil očitno v preteklosti zelo razširjen v tržaški okolici, o čemer priča danes pogostni patronimični priimek *Gřgič* z epicentrom v Gropadi.

Hrovatínavac: 1883 *orto Crovatinavez Vert*; TO 0; morda je istoveten z MGI 1868 *Krovatin Dol JV* od Opčin. — Svojljno ime z dvojnimi obrazili *-ov-* (*-av-*) + *-ac* se navezuje na star openski priimek *Hróvatin*. Pritaknjeni *Vert* je tавтоloška ponovitev opisnega apelativa *orto*.

Jásni vrh: 1884 *grunt na Opčinah: Jasni verh*; TO 0; INF od *Jeplence* čez železniško progo proti Fernetičem.

Jéyenca: 1883 *pascolo, campo Iegoniza Dolina*; TO F5 *Jegnica SV* od Opčin na V strani sežanske ceste. — Sestavljeno z obrazilom *-ica* in iz *júgno, jàgno*, značilno za slov. jugozahod (prim. ESSJ I, 186 s. v. 'gumno I') s pomenom 'prostor za gospodarskimi poslopi, prostor okoli hiše'; bližina zemljišča zaselku omogoča to razlago.

Jelaváča: 1883 *bosco, pascolo Savod u Jellavatzia*; TO E4 *Jelovača, Jelavača SZ* od Opčin meji z E4-5 *Zavodom*; INF *Jelaváče*. — Dendronim *jéla* je postal pogostna podstava za toponime in mikrotoponime, ki zelo pogostoma izhajajo iz razširjene osnove *jelov-* (z

akanjem *jelav-*), prim. SVI I, 238 s. v. »Jela«. Posebnost našega mikrotoponima je formant *-ača*.

Jeplénca: 1883 *bosco Ieplenza, prato Ieplénza, campo Ieplenza*; TO E4, F5 *Jeplenca* in še štirikrat poleg dveh množinskih oblik *Jeplence* in dveh *Jepljenca* (sic); INF *Jeplénca* pri fojbi 149 ob prvem železniškem nadvozu na repentabrski cesti. — Iz *apno* s pridevniškim obrazilom *-n* in samostalniškim *-ica* z disimilacijo *n-n > l-n* in narečno predjotacijo *a- > je-*, prim. SVI I, 37 s. v. »Apnenik«.

Jérkatau dou: 1883 *pascolo Ierkatavem Dulle, campo Ierkatavem Dulle, prato Iurkatavem Dulle*; TO F5 *Jerketov dol, J'rk'tov dol* južno od Banov; INF *Jérketou dou* severno od državne ceste 202 proti nekdanjemu nemškemu pokopališču, kjer je zdaj camping. — Svojljni pridevnik iz ljubkovalnice *Jerko* (Bartholomaeus) z obraziloma *-t + -ov (-av)*. Zapis *Iurkatav-* izdaja paraetimološko naslonitev na ljubkovalnico *Jurko* (Georgius): kraški naglašeni *ū* postane *ü* in zanj ni pričakovati zapisa z *e*.

Júrkoč: 1883 *vigna Iurcouze* na Proseku; TO D4 *Jurkovec, Jurkovc* nad Prosekom in Grljanom. — Z dvojnim obrazilom *-ov* (tu smo zunaj področja openskega akanja!) + *-ac* izraža lastnino; izhodišče je hipokoristik *Jurko* (Georgius); enako TO C2 *Jurkovci* in G6 *Jurkovka*.

Karbonára: 1883 *bosco Carbonaro*; TO E5 *Karbonara* pri Piščancih. — Romansko ime gozda v neposredni bližini mesta kaže na obstoj oglenice; slovenska ženska imenska oblika ima lahko različne utemeljitve.

Klčárjauca: 1883 *campo, sasso nudo Kluziarouza*; TO E5 *Klečarjevca* pri Brdini na Opčinah. INF *Klečárjeuca* na *Střluáqui* v vasi proti novi železniški postaji; *Klčárjevę* je hišno ime na Opčinah. — **Klučáravac:** 1883 *bosco Corona Kluziaravez*; TO 0. — Obe imeni sta s svojljnim obrazilom *-ov- (-av) + -ica* oz. *-ac* izvedeni iz samostalnika *ključár* 'čvar cerkvenih ključev', prim. ESSJ II, 43 s. v. »ključ I«. Nemogoče mi je ugotoviti lego drugega mikrotoponima, zato tudi ne znam razlagati zveze *Corona Kluziaravez*. Je šlo morda za nekdanjo posest gospode Kronau-Hren? Nanjo spominja še mestni mikrotoponim *Coroneo*, danes *Via del Coroneo*.

Knezíšče: 1870 *Wiese in Gemeinde Vogle: Knesiszhe*; 1883 *K . . . zhe* (nečitljivo). — Parcela je onkraj današnje državne meje in je zato v TO ni. Iz edinega čitljivega zapisa ni moč razbrati točne glasovne podobe imena (morda *Knežišče?*). Morda iz priimka *Knez*, pogostnega na Krasu? Prim. ESSJ II, 48 s. v. »knez«.

Kržišče: 1883 *bosco na Kersiszie, pascolo Kersiszie*; TO F4 *Kržišče, Kržišče* pri Repentabru? Sicer v TO še štirikrat. — Prim. ESSJ II, 94 s. v. »križ«.

Labadúlne: 1870 *Wiese mit Holz in Gemeinde Vogle: Globodolni*; 1883 *Globodolni*; TO 0; INF *Labadulne, 'z Labadul(ę)n*. — Edina gotovost velja prvemu delu v tem zloženem imenu: v obeh zapisih iz prejšnjega stoletja je začetni g pritaknjen ob paraetimološki razlagi imena, zakaj noben začetni g (γ) ni v pisavi izginil niti v romanskem pisnem območju, kaj šele pri živi izreki v tržaški okolici! Ker slišim Opence to ime izgovarjati že čez trideset let, ne dvomim o paraetimološkem značaju začetnega g (pri obeh zapisih) in moram imeti za edino živo obliko prav *Labadúlne*. Nenaglašeni *a* je tu lahko posledica akanja. Primerjava z imenom *Labadnica* (SVI I, 321), »del podzemelske struge Škocjanske Reke (Timava), nem. *Lindner Grotte*, italj. *Grotte di Trebica* (sic). Turistično nem. in italj. ime je brez dvoma mnogo mlajše kakor slovensko, ki kljub slovanskemu sufiks *-ónica* ne more

biti slovanskega izvora. Ime je brez hist. zapisov, vsak poskus razlage bi bil dvomljive vrednosti.« Težko je najti zvezo med našim imenom in nekaterimi fitonimi: *lóboda* ali *lobóda*, *lobódica*, *lobodíka*, *labódelj* (ESSJ II, 147): v vseh teh primerih je etimologija nejasna in celo besedni izvir ni gotov. Zato se pridružujem Bezlaju, ko pravi: »Vsak poskus razlage bi bil dvomljive vrednosti.« — Morda so naslednji mikrotoponimi v TO sorodni z našim: G5 *Labadošca*, tudi G5 *Labodnica*, *Lab'dnica* (= Grotta di Trebiciano) in A1 *Labovi*.

Ledína: 1883 *pascolo, orto d'erbaggi per Ledina*; TO E4, F5 in še trikrat *Ledina* (dvakrat *L'dina*, trikrat v množinski obliki *Ledine*); INF *Ledina* za Prosvetnim domom, kjer je nekoč bila velika dolina, saj je obsegala tudi del današnjega dvorišča Prosvetnega doma. — O pogostnem mikrotoponimu prim. ESSJ I, 333 s. v. »*Ledine*«.

Leosze Gnive: 1883 *campo Leosze Gnive*; TO in INF 0. Po vsi priliki imamo opraviti z nerodnim, napačnim ali izmaličenim prepisom. Morda se za to obliko skriva mikrotoponim INF *Lúžce* v zahodnem delu vasi pri današnjem baru Istria na proseški cesti, morda *Žlanjiva* pred gasilci onkraj ceste, kjer je danes igrišče baseballa. Prvi mikrotoponim je množinska oblika manjšalne oblike za *luža*, prim. ESSJ II, 158; drugega ne znam razložiti.

Mali kaŕ: 1883 *campo per ta malle Kalle*; 1914 *campo per tam malle Kalle*; TO 0. — O mikrotoponimu prim. SVI I, 246 in ESSJ II, 10 s. v. »*kal* II«. Mikrotoponim *Kal* je v TO prisoten petnajstkrat, enkrat v množinski obliki *Kali*.

Markezétavac: 1883 *vigna, pascolo Marchesettavez in Mortesin*; TO 0. — Svojilno ime z obrazilom *-ov-* (*-av*) + *-ac* se navezuje na mestni priimek *Marchesètti*.

Mladica u Stájcah: 1883 *campo Mladiza u Staizach*; TO 0. — Za mikritoponimom *mladica* pri Bezlaju ne najdem podatkov; med pomeni, ki jih za *mladica* navaja Pleteršnik, se mi zdi, da pride v poštev »2) seno tretje košnje, mlada detelja«. Prim. še *Stajce*.

Mortežin: 1883 *vigna per Staizi Mortesin*; *vigna Mortesin*; *campo, pascolo Mortesin*; *campo Mortesin*; pred 1887 *vigna, pascolo Mortesin (Rojano)*; *vigna Mortesin*; *vigna, bosco Mortesin*; *bosco, campo Mortesin*; dejansko gre za parcelo, ki obsega gozd, polje ter, sredi polja, vinograd (*vigna facente parte del pascolo denominato Mortesin*); TO E5 *Martežin* je ime potoka v Rojanu; INF potoku je ime *Puátok*. — Najstarejši datirani zapis, s katerim razpolagam, je 1421 *in contrata Mortissini . . . vinea*,³ za potok pa 1822 *Potocco Martisin*.⁴ Zapisi s prehodom *o > a* so lahko nastali pod vplivom slovenskega akanja, ki je značilno za Opčine in menda znano tudi v Rojanu. SILA, 13 piše *Mrtežin*, a njegovi zapisi so vse prej kot zanesljivi; CAVALLI, 172 ima v svojih registrih iz XV. stoletja tudi *vigna in Mortisino*. Doria⁵ navaja, ne da bi navedel kake letnice, zapise *Mortisin*, *Murtisin*, *Martesin* in obliko množine *s-s Mortisins*; izvaja *Murtisin* < **MURTICINUS*; iz te — po njegovem primarne — oblike izvaja, z metatezo likvide *r*, *Montorsino*, moderno ime potoka v Rojanu. Toda ime *Montorsino* se pojavlja v virih — po podatkih, ki z njimi razpolagam — več kot stoletje pred *Mortesinom*: 1311 *in contrata que dicitur Monteorsino*,⁶

³ Arhiv benediktinskega samostana Svetih Mučenikov (odslej SSMM), ki ga hrani Državni arhiv v Trstu, katapan 673, c. 40r.

⁴ Mappa censuaria della Comune di Greta, Krapf, Winter, 1822, nahaja se v Fondo Marenzi pri Državnem arhivu v Trstu.

⁵ Mario D o r i a, Ai margini orientali della friulanità, v: Ce fastu? XXXVI, Udine 1960, str. 10–38.

⁶ SSMM, 673, c. 31r.

1329 *in contrata de Montursin*,⁷ 1344 *in contrata Montorsini*,⁸ 1345 *vineam in contrata Montursini*,⁹ v italijanskih registih 1376 *contrada di Montorsino*,¹⁰ v XV. stoletju *vigne di Montorsino*.¹¹ Če se to ime pojavlja 110 let pred *Mortestinom* (in hipoteza velja do trenutka, ko bi z novim zgodovinskim gradivom ovrgli to kronološko zaporedje), je potem *Monteorsino/Montursin* videti starejše, primarno ime, izraženo v italijansko-beneškem in v tergestinskem registru, iz katerega je imenska oblika *Mortessin(o)* lahko nastala kot narečna oblika — verjetno tergestinska, vendar ne moremo izključiti primarne ali vzporedne slovenske matrice pojava — z metatezo sonornikov in hkratno elipso enega med njimi $n-r-n > r-0-n$; e v drugem zlogu bi lahko bil — v Trstu v XV. stoletju že gotovo! — produkt moderne vokalne redukcije, vendar je zanj menda iskati primarno razlago pri romanskem vokalizmu.

Mortežin (?) ta gúrenji: 1883 *campo Mortesin tu guregni*; *campo Gurogne Mortesin*; *campo, bosco Gurigne Mortesin*; *campo Gungne Mortesin*; *campo Gurigne Mortesin*; *campo, pascolo na guregnem Mortesin*; *pascolo, campo Guragne Mortesin*; TO 0. — Gornji del Mortežinske posesti, ki je spadala k Rojanu, je že spadal k Opčinam. Opozarjam na pridevnik *gúrenji*, zapisan pravilno, približno in napačno na več načinov.

Njiva na Mrč: 1883 *pascolo Gniva na Mertsch*; *campo na Mertsch Gniva*; TO 0. — Podobni imenski obliki v TO, ki bi nam tu lahko služili za primerjavo, sta E5 *Mrčin* in F5 *Mrčji dol* (sic), ki ležita razmeroma vsaksebi. Toda prav v tem *Mrču* se verjetno skriva ključ za razumevanje *Mrče(n)dóla*.

Mrčedòu: 1883 *campo Marcedon*; *pascolo, campo Marcedon*; TO F5 *Mrčji dol*, *Mrče dol*; INF *u Mrčedòu*; 'z *Mrčedúla/Mrčendula*, na *Mrčedúle/Mrčendúle*. — Sklepni *-n* v obeh zapisih iz l. 1883 je očitna napaka pri prepisu, ki jo je zagrešil Italijan, ki sam ni bil večš slovenščine in ni poznal ledinskega imena; isto velja za njegov prepis *Parcedon*, gl. p. g. *Parčedou*. Obliki v TO sta očitno analogični po zgledu *Prčji dol*, *Prče dol*, vsekakor nezanesljivi učenjaki rekonstrukciji. V razliki od *Prčedòu* v tem primeru ne razpolagamo z bogato zgodovinsko kazuistiko. Vendar je ime očitno podobno *Prčedolu* po svoji oblikoslovni zgradbi, o tem je najzanesljivejša priča primerjava oblik, ki jih imam od INF. Tudi v tem primeru je torej izhajati iz pridevnika **mrčen* z obrazilom *-en* iz samostalnika *mrč* (ali iz imena/vzdevka *Mrč*), ki smo ga pravkar srečali v ledinskem imenu *Njiva na Mrč*. Tu se ustavim in predajam problem etimologom.

Ográda nad Uočáki (?): 1883 *bosco, campo Ograda nad Uziaki* pri Opčinah; TO pozna 16 mikrotoponimov *Ograda*, narečno *U' grada*, *Upgrada*, *Uagrada*, med temi eno *Ograda Riolina*, *U' grada Riolina* in dvanajst množinskih imen *Ograde*, narečno *U' grade*, *Ugrade*, *Uagrade*, med katerimi ni moč istovetiti *Ograde nad Uočak*; INF *Ográda nad Uočák*, dolina, kamor so Openci hodili po pitno vodo.

Ograda pri rauni: 1883 *campo Ograda per Raune*.

⁷SSMM, 668/2.

⁸SSMM 673, cc. 1v in 4v.

⁹Delia B l o i s e, Testamenti trecenteschi delle XIII casate, v Archeografo triestino LXXXIX, Trieste 1980, str. 5–74.

¹⁰Lucia P i l l o n, La fondazione della 'cella' di Trieste dalle origini alla metà del Quattrocento, diplomatska naloga iz srednjeveške zgodovine, Tržaška univerza, akademsko leto 1977–1978.

¹¹Jacopo C a v a l l i, Stipendiari della repubblica rammentati nelle carte dell'archivio diplomatico di Trieste tra il 1370 e il 1380, v Archeografo Triestino NS XIII (1887), 430–458.

Ogradca: 1883 *campo, pratto, pascoli Ogradza; pascolo, prato Ogradza*; TO pozna devet mikrotoponimov *Ogradica*, narečno *Uogradica, Ugradca, U'gradca, Uagradca*, toda našega mikrotoponima med njimi ne moremo istovetiti; INF *Uoγράce* vzhodno od sežanske ceste na višini odcepa proti Repentabru.

Ogradica: 1870 *Wiese mit Acker in Gemeinde Grossreppen: Ogradiza*.

Ogradina: 1883 *prato, campo Ogradina Niva, pascolo Ogradina*; pred 1887 *campo, pascolo Ogradina*; TO 0. — O pogostnem mikrotoponimu *ograda* in iz nje izvedenih oblikah ne najdem omembe pri Bezlaju; Pleteršnik p. g. *ograda* razlaga: 1) = ograja; 2) ein eingezäuntes Stück von Feld oder Wiese; ne pozna gesel *ogradica* in *ogradina*, pač pa geslo *ogradnica* 'majhen, ograjen pašnik'. Za imenske determinative gl. p. g. *Uočak* in *Rauna*.

Prčedòu: 1883 *bosco Parcedon*; TO F4 *Prčji dol, Prče dol, it. Conca Percedo*; INF *u Prčedòu, 's Prčedùla/Prčendùla, u Prčedùle/Prčendùle*. V reviji *La nostra speleologia*, n. 10 — anno IV — giugno 1983, ki jo v Trstu izdaja *Club alpinistico Triestino — Gruppo Grotte*, je Maurizio Radacich objavil poročilo z naslovom *Sull'origine del toponimo »Perdedol«*, v katerem navaja še naslednje vire: XVI. ali XVII. stol. *Pertidol*; 1643 *Partiche dou*; 1649 *Pertidol*; XVII. stol. *Pertidol*; 1701 *Perichian-dol*; 1767 *Nad-Perichien-dolle*; na podlagi tega gradiva sklepa, da pomeni ime »dolina delle perticazioni« po srednjeveški dolžinski meri it. *pèrtica* = m 2,96, ki je mestnim oblastem služila pri določanju meja zemljiških posesti. — Bezljaj v SVI II, 81 p. g. *Peračica* navaja po Sili *Perichian dou, Parcedou* in izvaja ime iz glagola **perti, *p6r6/per6* 'sich bewegen', na koncu pa dodaja: »Pri imenih na *per-*, *pir-* je možnih toliko osnov, da nobena razlaga ne more biti popolnoma nedvomna.«

Vse doslejšnje razlage¹² so videti bose. Mnenje, da je ime istovetiti z zvezo 'prčji dol', prevladuje v domačih slovenskih virih in sam zapis v TO to razlago podpira, a je gotovo paraetimološka: v Prčedolu — ni ga Tržaćana, ki bi ne poznal te z gozdom porasle vrtače z jezercem na dnu, obdane s širokimi pašniki, kamor so Openci nekoč gonili živino na pašo — ni bilo menda nikoli bivališč, kamor bi Openci gonili koze k prču. Jezerce na dnu vrtače je v preteklosti baje služilo kot napajališče lipicancev, saj je kobilama oddaljena od Prčedola le nekaj kilometrov. Enako neobstoja je Silova razlaga »dol peric«, ki se občasno pojavlja v literaturi: mimo oblikoslovne neustreznosti naj zadostuje ugotovitev, da so perice v tržaški okolici vedno prale v tekočih vodah, nikakor ne v kalih in v tem jezercu. Enako neustrezna je iz oblikoslovnih razlogov razlaga iz *pèrtica*.

Najnaravnije se mi to ledinsko ime zdi razlagati iz besede *prča*, o tem gl. Pleteršnik II, 216 p. g. 2. *prča*: »f. der Weidenstrick: kravo na prči pasti, *Zil.-Jarn. (Rok.)*«, oz iz iz njega izvedenega pridevnika **prčen*: pridevniško obliko na *-en* izpričujejo in ohranjajo 1701 *Perichian-dol*, 1767 *Nad-Perichien-dolle* in primeri z *-n-* pri INF. Vse ostale oblike lahko imamo za analogične, paraetimološke ali zgrešene. Vrbove prče so gotovo izginile v tržaški okolici v času, ko je mesto s svojo prvo vrvarno (ustanovljeno l. 1763) lahko oskrbovalo okolico, in je zato razumljivo, da je z ročnim izdelkom vred s tržaške okolice izginilo tudi poimenovanje zanj; vendar obširni pašniki okoli vrtače, porasle z gozdom in s kar obširnim jezercem na dnu, ki je živini zagotavljalo pitno vodo, upravičujejo domnevo, da je tu obstajala ta praksa in z njo ustrezno poimenovanje; na dnu vlažne vrtače so rastle

¹²O tem gl. Pavle Merku, *Percedo*(1), v *Alpi Giulie, Trieste* 1991, n. 84/2, str. 109–112.

in rastejo vrbe in edino tu so Openci lahko našli surovino za prče.

Púgled: 1884 *gmajna na Opčinah: Pugled*; TO E4 *Pugledi, Pugled'*; INF *γrén na Púγlād, s Púγlada*. — Prvotni pogléd je znan kot ime hriba, zemljišča in senožeti v slovenskem prostoru, tu in zunaj njega je večkratno ledinsko ime v izvirni in izpeljani obliki.¹³

Ráuna: 1884 *grunt na Opčinah: Rauna*; TO pozna sedemkrat *Ravna*, trikrat *Ravne*, narečno dvakrat *Ravn'*, nobeno od teh ledinskih imen ni istovetiti z openskim; INF *na Ròuni*; *na Ráuni*, *Bríščkova Ráuna*, slednja zahodno od vojašnic v smeri proti Briščkom. — O pogostnem občnem imenu *rávna* v slov. mikrotoponomastiki prim. SVI II, 143 p. g. *Ravnik*.

Stájca, Stájce: 1883 *vigna per Staizi Mortesin; bosco Staize, campo Staiza*; pred 1887 *bosco per Staize* pri Rojanu; *bosco Staize, campo Staiza*; TO E3, E4 pri Piščancih (s tem mikrotoponomom je torej istovetiti rojanski mikrotoponom v starejših dokumentih), E5 pri Repniču; prim. še geslo *Mladica u stajcah*. INF *Stájca* v Rojanu, kjer se danes srečata Via S. Davis in Via degli Apiari. — O *stája* in iz njega izvedenih mikrotoponomih gl. SVI II, 217.

Stára lóqua: 1883 *campo, pascolo per Kalle stari Loque*; TO 0; INF *Strlúáqua*. Podobno ledinsko ime je *Lóquica* pri openskem pokopališču. — O *lokva* prim. ESSJ II, 149 in SVI I, 356. Mikrotoponom *Lokva* je na Tržaškem pogosten, TO navaja eno *Lokev*, trikrat *Lokva*, *Luokva*, enkrat *Lokva*, *Lu'kva*, enkrat pa množinsko obliko *Lokve*, *Luokve*. Nobenega od teh ne morem istovetiti z opensko *Staro lokvo*.

Stenášce: 1884 *grunt na Opčinah: Stenašce*; 1914 *pascolo Stenasza*; TO 0; INF *Stenášce* južno od bazovske ceste, vzhodno od karabinjerske postaje. — Osamljeno ime, ki mu ne najdem zadovoljive in verjetne razlage, čeprav je videti posredno ali neposredno izveden od *sténa*. Kraj je danes v celoti pozidan in ni več moč ugotoviti, kakšen je bil pred sto leti.

Škávænca: 1883 *pascolo, campo Scavenze, Dolina u Savenza (?)*, *Scaugne, Scavonze*; TO F5 v seznamu, a E5 na karti *Škavnica, Škav'nca*; INF *Škávænca*, kraj *u Vénah*, kjer je danes Villaggio del Fanciullo. — Pleteršnik navaja *škavec* = *škāvec* »der Tresterwein; prim. ben.-it. *vin scavezzo* = *vin adacquato* (Štrekelj, Arch.)«. Mikrotoponom je lahko izvedenka iz te tujke.

Trnúca: 1883 *bosco Ternouze*; TO F5 *Trnovica, Trnovca*, sicer še dvakrat. — O tem pogostnem (mikro)toponomu gl. SVI II, 274 p. g. »Trnavá«.

Uočáki: 1883 *pascolo, campo Ozialki Dolina; bosco campo Ograda nad Uziaki; prato, campo Uziaki*; 1914 *imenovano pri Ucijakom*; TO 0; INF *Oγráda nad Uočák*, dolina, kamor so Openci hodili po pitno vodo. — Za razlago prideta v poštev vsaj dve možnosti: ali zoonim *óvca* (**ovóc-* + *jak-*) ali *okô* »okroglast zaton z enim ali več izviri na dnu ob straneh« (gl. SVI II, 59 p. g. »Očik«, pri katerem so razvidne težave za razlago takega imena).

Véna: 1883 *bosco, campo Venna*; TO F5 *Vene*; INF *Véna, u Vénah*, kjer je danes Villaggio del Fanciullo. — Italijansko ime za ves kraški rob sovpada z *véna* 'žila', ki nastopa v konkurenci s tergestinsko obliko *véjna*, kakršno rabijo na Proseku in Kontovelu.

¹³Za ta podatek in nekatere druge se zahvaljujem Alenki Šivic-Dularjevi, h kateri sem se zatekel, ker ESSJ še ni prekoračil črke o.

Vršič: 1883 *prato, campo, bosco Versitsch*; TO E4 *Vršič, Vrš'č*, sicer še petkrat, enkrat v množinski obliki *Vršiči, Vršiče*. — O tem pogostnem (mikro)toponimu gl. SVI II, 317 p. g. »Vrhovnik«.

Vrft: 1883 *orto d' erbaggi Verth* ni nujno mikrotoponim, verjetneje je tавтолоška ponovitev opisnega apelativa *orto d' erbaggi*; TO pozna petkraten mikrotoponim *Vrt*, toda daleč od Opčin, in dvakratno množinsko obliko *Vrti, Vrte*.

Závod: Pred 1887 *pascolo, bosco, sasso, campo u Savode, Savoda, Savod, Savode*; TO E4, E5 in še šestkrat *Zavod, Zav'de*, v množinski obliki trikrat *Zavodi, Zav'di*; INF *u Závodě*.

Závod u Jelováča: 1883 *bosco, pascolo Savod u jellavatzia*; TO E4 *Jelovača, Jela-vača* meji z E4-5 *Zavod*. — O *zavod* v pomenu 'ein neu angelegter Wald, Waldbestand, Waldeinteil, Jagdrevier' gl. SVI II, 332 p. g. »Zavodnica«.

Gab ... Berda: 1883 *Gab ... Berda in Duttoule*: prvo ime je nečitljivo.

RIASSUNTO

Anton Hrovatin (Opicina 1803 — Trieste 1887), parroco di S. Antonio Nuovo a Trieste, ultimo cappellano del Battaglione territoriale di Trieste, consigliere municipale, insignito di numerose cariche e onorificenze ecclesiastiche e civili, fu uno dei più ricchi possidenti terrieri di Opicina. Nei documenti conservati dai suoi eredi compaiono alcune decine di microtoponimi tra Roiano e Opicina e pochi altri in comuni confinanti con il comune di Trieste, dei quali un terzo è già cancellato nella memoria di anziani informatori che ho potuto consultare. Alcuni dei microtoponimi citati costituiscono reperti rari e imponenti.

La comunicazione si articola in un'analisi critica delle fonti e in un repertorio di microtoponimi che si è cercato di spiegare.